

አማርኛ

እንደ መጀመሪያ ቋንቋ

የመምህር መምሪያ መጽሐፍ

፪ኛ ክፍል

አማርኛ

እንደ መጀመሪያ ቋንቋ

የመምህር መምሪያ

5ኛ (፭) ክፍል

አዘጋጆች

መላኩ ጌቶ መኮንን

መስፍን ተካ በርሔ

ወብቱ በዛብህ የሱፍ

ገምጋሚዎችና አርታኢዎች

መስፍን ደፈረሱ ወ/መድህን

ትንቢት ግርማ ኃይሉ

ፋሲል ብዙነህ በቀለ

ጥራት ተቆጣጣሪና ገምጋሚ

ፍሬሕይወት አሰፋ ከበደ

አስተባባሪ፡ ጌታቸው ታለማ

ምስል እና አቀማመጥ፡ እንጦጦ ፖሊቴክኒክ ኮሌጅ(TMS)

ማውጫ

ምዕራፍ አንድ	
ጓደኝነት	1
ምዕራፍ ሁለት	
ጽዳትና ንጽህና	15
ምዕራፍ ሶስት	
ልማድ	25
ምዕራፍ አራት	
የትራፊክ ደህንነት	40
ምዕራፍ አምስት	
አካባቢ ጥበቃ	52
ምዕራፍ ስድስት	
ጸረ አደንዛዥ እጽና ንጥረ ነገሮች	67
ምዕራፍ ሰባት	
ምግብ	83
ምዕራፍ ስምንት	
በኢትዮጵያ የሚገኙ የዱር እንስሳት	102
ምዕራፍ ዘጠኝ	
ባህላዊ ጨዋታዎች	118
ምዕራፍ አስር	
ስነ ቃል	133

መግቢያ

ይህ የመምህር መምሪያና ከዚህ ጋር አብሮ የሚሄደው የ5ኛ ክፍል የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ አማርኛን በመጀመሪያ ቋንቋነት የሚማሩ ተማሪዎች በቋንቋው በብቃት ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ እንዲችሉ፤ በተጨማሪም የቃላትና የሠዋስው እውቀት እንዲገኙ ለማድረግ የተዘጋጀ ሥርዓተ ትምህርት አካል ነው።

የመምህር መምሪያው በሥርዓተ ትምህርቱ ላይ በመመሥረት በአዳዲሶቹ የመማሪያ-ማስተማሪያ መሣሪያዎች ውስጥ በጥቅም ላይ ስለዋሉት የማስተማር አቀራረቦችና ስለአዲሱ መርሃትምህርት (ሥርዓተ ትምህርት) መነሻ ሀሳቦች መሠረታዊ መረጃ ይሰጣል። በአንድ ምዕራፍ ሥርም ለቀረቡት የትምህርት ይዘቶች ግልጽ መመሪያ ያቀርባል። በተጨማሪም ተማሪዎች የሚማሩትን ትምህርት ለመከታተልና አስፈላጊ በሆነበት ጊዜ ሁሉ ተገቢውን ድጋፍና ማጠናከሪያ ለመስጠት ተከታታይ ምዘናን መተግበር የሚቻልበትን መርሕ ይዟል። በትምህርቱ ሂደት ውስጥ የሥርዓተፆታንና የአካቶ ትምህርትን እንዴት ማረጋገጥ እንደሚገባ ድጋፍ ይሰጣል።

በመጨረሻ ላይም ለ5ኛ ክፍል የተዘጋጀው አማርኛ ቋንቋ (የመጀመሪያ) መርሃት ምህርት ተያይዟል። ይህ መርሃ ትምህርትም በየደረጃው በእያንዳንዱ ወሰን ትምህርት ተማሪዎች ሊያዳብሯቸው ስለሚገቡ የቋንቋ ብቃቶች ያሳያል።

የማስተማር መርሆዎች

በእያንዳንዱ ምዕራፍ በሁሉም ክሂሎች (ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍ) እንዲሁም ቃላትና ሰዎስው የቀረቡት የትምህርት ይዘቶች የማንበብና የመጻፍን ችሎታዎች በሚያዳብሩበት መልክ ተደራጅተዋል።

አዳምጦ/አንብቦ መረዳት የሚዳብረው በቅድመ ማዳመጥ/ማንበብ፣ በማዳመጥ/በማንበብ ሂደትና በድህረ ማዳመጥ/ማንበብ ተግባራት ነው። ተማሪዎች ስለጽሑፉ (በቅድመ ማዳመጥ/ማንበብና በማዳመጥ/ በማንበብ ሂደት ወቅት) እንዴት መገመት እንደሚችሉ፣ መረዳታቸውን በራሳቸው እንዴት መቆጣጠር እንደሚችሉና ያዳመጡትን ወይም ያነበቡትን እንዴት መገምገም እንደሚችሉ መማር አለባቸው።

መናገርና መጻፍ በተገቢ ሁኔታ ራስን መግለጽን ይመለከታል። ይኸውም ቋንቋውን በትክክል መጠቀምንና ሀሳብን ለሌላ አካል በንግግርም ሆነ በጽሑፍ በግልጽ ማስተላለፍን ይጨምራል። በመሆኑም የንግግርና የጽሑፍ ክሂል የሚዳብረው ተማሪዎች በተቻለ መጠን ራሳቸውን እንዲገልጹ በርካታ ዕድሎች ሲመቻቹላቸውና ወቅታዊ ግብረመልሶችም ሲያገኙ ነው።

የቃላት ዕውቀት፡- ቃላትን የመለየት/የመረዳትና ፍቻቸውን የመገንዘብ ችሎታ ነው። የተገደበ የቃላት ዕውቀት ያላቸው ተማሪዎች የሚያነቡትንም ሆነ የሚያዳምጡትን ጽሁፍ መልእክት ለመረዳት የቃላት እውቀት በጣም አስፈላጊ ነው። የቃላት ዕውቀት የሚዳብረው አዳዲስ ቃላትን ከነፍቻቸው በማስተማር፣ ተማሪዎች እነዚህን ቃላት በንግግርም ሆነ በጽሑፍ እንዲጠቀሙባቸው በማበረታታትና ከሚያነቡት ወይም ከሚያዳምጡት ጽሑፍ ውስጥ የቃላትን ፍቺ የሚያገኙበትን ብልሃት (ስትራቴጂ) በማስተማር ነው።

ሰዎስው፡- በመርሃ ትምህርቱ ላይ ተመሥርቶ ለደረጃው በተዘጋጀው የትምህርት ወሰንና ተለጣጥቆ መሠረት የተለያዩ ሰዎስዎዊ መዋቅሮችን በመማርና በትክክል በመጠቀም ላይ ያተኩራል። በአጠቃላይ ከላይ የዘረዘርናቸው የትምህርት ይዘቶች ማዕከል ያደረጉት በምዕራፉ የቀረቡትን የትምህርት ዓላማዎች ነው።

አማርኛ

(ጅ) ክፍል

ምዕራፍ አንድ

ጓደኝነት

(18 ክፍለ ጊዜ)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች

- ✓ ስለጓደኝነት ያላቸውን አመለካከት አዳምጠው ያንጸባርቃሉ።
- ✓ ጽሑፉን አንብበው መልእክቱን ይገልጻሉ።
- ✓ ከጓደኞቻቸው ጋር እንዴት ጊዜ እንደሚሰጡ በቀላል ዓ/ነገር አንቀጽ ይጽፋሉ።
- ✓ ምንባቡን መሰረት አድርገው የወጡ ጥያቄዎችን ይመልሳሉ።
- ✓ ለቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍች ይሰጣሉ።
- ✓ የወልና የተጸውፆ ስሞችን ይለያሉ።

ይዘት

- ✓ አዳምጠው የተሰማቸውን መግለጽ
- ✓ በለሆላስ ንባብ ዋና ዋና ሀሳቦች መለየት
- ✓ ለቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍች መስጠት
- ✓ የአንቀጽ ተዋቃሪ አካላት መለየት
- ✓ የተጸውኑና የወል ስሞችን መለየት

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

መምህር፡-

በዚህ ክፍል ተማሪዎች ማዳመጥና መናገርን ይማራሉ። ይህንን ትምህርት ለማስተማር ይረዳዎት ዘንድ ቀጥሎ «የንጉሱ ልጆች» የሚል ምንባብ ቀርቧል። ምንባቡን በመጠቀም ትምህርቱን ለማቅረብ የሚከተለውን የመማር ማስተማር ሒደት ይከተሉ።

ቅድመ ማዳመጥ

- ✓ ምንባቡን ከማንበብዎት በፊት በመማሪያ መጽሐፉ ላይ የቀረቡትን ሁለት ተግባራት በሰሌዳ ላይ ይጻፏቸው፤ ከጻፏቸው በኋላም ለተማሪዎች በቃል ያሰሯቸው።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ስር ከምንባቡ የወጡ ቃላት ይገኛሉ። ቃላቱን በሰሌዳው ላይ ከጻፉ በኋላ ተማሪዎቹ ፍቺዎቻቸውን እንዲገልጹ ያድርጓቸው።
- ✓ ይህንን ማድረግዎ የሚከብብላቸው ምንባብ ውስጥ ያሉት ቃላት እንግዳ ሆነውባቸው ያዳመጡትን እንዳይረዱ የሚያደርጉ እንቅፋቶች እንዳይፈጠሩ ያደርጋቸዋል።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ስር አንድ ጥያቄ የቀረበ ሲሆን ጥያቄውም የሚያደምጡት ሀሰብ ስለምን እንደሚያወሳ መንደርደሪያ ይሆናቸዋል።
- ✓ በመሆኑም ጥያቄውን ሰሌዳው ላይ ከጻፉ በኋላ ለተወሰኑ ተማሪዎች እድል በመስጠት በቃል እንዲመልሱ ያድርጓቸው።
- ✓ በመቀጠልም ምንባቡን በጥሞና እንዲያዳምጡ በማሳሰብ ማንበብዎን ይጀምሩ።
- ✓ የማዳመጥ ችግር ያለባቸው ተማሪዎች ሊኖሩ ስለሚችሉ ፊት ለፊት ባሉት መቀመጫዎች ላይ እንዲቀመጡ በማድረግና በሌሎች መንገዶች ድጋፍ ያድርጉላቸው።

የማዳመጥ ሒደት

- ✓ ምንባቡን ለሁሉም ተማሪዎች ሊሰማ በሚችል ድመጸት ያንብቡላቸው።
- ✓ ምንባቡን በማንበብ ላይ እንዳሉ ተማሪዎች እያዳምጡ መሆናቸውን ለማረጋገጥ ይረዳዎት ዘንድ ማንበብዎን ገታ በማድረግ በምንባቡ መካከል ላይ የሚገኙትን ጥያቄዎች ይጠይቋቸው።
- ✓ የማዳመጥ ጊዜ ጥያቄዎችን ጠይቀው መልስ ከተቀበሉ በኋላ ማንበብዎን እንደገና ይቀጥሉ።

አዳምጦ መረዳት

- ✓ ተማሪዎች ምንባቡን አዳምጠው ከጨረሱ በኋላ የሚሰሯቸው ሁለት ተግባራት በመማሪያ መጽሐፉ ላይ ቀርበዋል። ተግባራቱን በሚከተለው መልኩ ያሰሯቸው።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ምንባቡን መሰረት ያደረጉ የእውነት/ሐሰት ጥያቄዎች ቀርበዋል።
- ✓ ለእነዚህ ጥያቄዎች ተማሪዎቹ መልስ የሚሰጡት የምንባቡን ሀሳብ ተመርኩዘው ሲሆን መልስ ሲሰጡዎት ይቀበሏቸው።
- ✓ ለጥያቄዎቹ መልስ ሰጥተው ከጨረሱ በኋላ የማስተካከያ እርማት በመስጠት ወደ ሚቀጥለው ተግባር ይሸጋገሩ።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ስር ሰባት ጥያቄዎች የቀረቡ ሲሆን የሚሰጡት ምላሾችም በሁለት መንገዶች ይቀርባሉ።

- ✓ የመጀመሪያዎቹ ሶስት ጥያቄዎች (ሀ፣ ለ፣ ሐ) ቀጥታ ከምንባቡ የሚመለሱ ሲሆኑ ቀሪዎቹ አራት ጥያቄዎች (መ፣ ሠ፣ ረ፣ ሰ) ደግሞ አንድምታዊ ምላሽ የሚፈልጉ ናቸው።
- ✓ ለጥያቄዎቹ ተማሪዎቹ መልስ ከሰጡ በኋላ የማስተካከያ እርማ በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የንጉሱ ልጆች

«በድሮ ጊዜ...» አለ ረጋ ብሎ። በድሮ ጊዜ ዓለም እንደ አሁኑ በአህጉር ተቀምራ፣ በሀገራት ተከፋፍላ ብዙ ከመሆኗ በፊት በአራት ንጉስ ነገስታት ትመራ ነበር። የምዕራቡ ንጉስ፣ የምስራቁ ንጉስ፣ የሰሜኑ ንጉስ እና የደቡቡ ንጉስ እየተባለ ትመራ ነበር። አሁን የማወራው በምዕራቡ ንጉስና በምስራቁ ንጉስ የተፈጸመ አንድ ገራሚ ታሪክ ነው።

ይገርማል! የምዕራቡ ንጉስ እጅግ ሲበዛ ልጅ ይወድ ነበር። መንግስቱ የተደላደለ፣ ሀገሩ በልምላሜ የተሞላ፣ ሕዝቡም በሰላም የሚኖር ነው፤ ቢባልም ይህ ሰው ግን የልጅ ፍቅር ያንገበግበው ነበር። ከህግ ሚስቱ አንድ ወንድ ልጅ ብቻ የወለደ ሲሆን በዚያ ሀብቱና በዚያ ሁሉ ግዛቱ ግን ብዙ ልጆች ሊኖሩት ሲችል አንድ ልጅ ብቻ ወልዶ በመቅረቱ ሁልጊዜ በጣም ያዝን ነበር። ይህንንም ልጅ ወደኋላ በእድሜው መጨረሻ እንደወለደው ይነገራል። አንድ ቀን በሰረገላ ተጭኖ በወታደርና በመኳንንት ታጅቦ ሲሄድ አንዲት የኔ ቢጤ ሴት መንገድ ዳር ቁጭ ብላ ስትለምን ያያል። ይህቺ ሴት ከእርሱ ልጅ በእድሜ እኩያ የሆነ ወንድ ልጅ ከጎኗ ቁጭ አድርጋለች። የሴትየዋ ልጅ የእርሱ ልጅ እኩያ በመሆኑ ንጉሱ የሆነ ነገር ልቡን ነካውና ከሰረገላ ወርዶ፣ ከአጀቡ ተለይቶ፣ ወደ ሴቷ ጠጋ ብሎ «የምትልፈጊውን ዋጋ እክፍልሻለሁ፤ ይኸንን ልጅ እንደ አባት አድርጌ በአባትነት ፍቅር ላሳድገው፤ እባክሽ ስጭኝ?» ይላታል።

አማርኛ ሂሳብ ክፍል

በሀሳብ ይስማሙና በጧት አጃቢ ሳያስከትሉ ከቤተ መንግስት ሹልክ ብለው መሳሪያዎቻቸውንና ፈረሶቻቸውን ይዘው ማለቂያ ወደሌለው የሀገራቸው ጫካ ገቡ። ከዚያም አንድ ቦታ ጀመሩና «አንተ በዚህ አቅጣጫ ሂድ፤ እኔ ደግሞ በዚህ አቅጣጫ እሄዳለሁ፤ ተመልሰን እዚህ ቦታ እንድንገናኝ» በሚል ተቀጣጥረው ተለያዩ።

ሁለቱ ልጆች አጃቢ ሳያስከትሉ ከቤተ መንግስት ሹልክ ብለው የወጡት ለምንድን ነው?

ከዚህ በኋላ ምን የሚፈጠር ይመስላችኋል?

የደሀይቱ ልጅ ብዙ አውሬዎችን እየገደለ፤ ከሚገለውም ለምልክት ይሆን ዘንድ ከአካላቸው ትንሽ እየቆረጠ በኮሮጆው እየከተተ፤ በስሜትና በጀግንነት ወደፊት ነገደ። በሙሉ ትኩረቱ የነበረው አውሬዎችን አነጣጥሮ መግደል እና የገደለውን ቆርጦ መያዝ ስለነበረ፤ ረጅም ጉዞ እንኳን እንደተጓዘ አልታወቀውም ነበር። ተመልሶ ለመሄድ የመጣበትን አቅጣጫ እንኳን በሚገባ አላገናዘበም ነበር።

በዚህ ሁኔታ ብዙ ከገደለ በኋላ ቀኑ እየመሸ ሲሄድ ድንገት ቀና ብሎ ጀምበርን ሲያይ የተቀጣጠሩበት ሰአት መድረሱን አወቀ። ነገር ግን እንዴት እደሚመለስ ምልክት ባለመያዙ፤ በዚያ ጥቅጥቅ ባለ ጫካ ውስጥ መንገድ ጠፋበት። ጫካ ውስጥ ያለ ሰው በጥንቃቄ ምልክት ካላደረገ፤ ከተወሰነ ጊዜ በኋላ አቅጣጫ መሳቱ የተለመደ በመሆኑ፤ ይህ ልጅ የሄደበትን አቅጣጫ ትቶ፤ በተቃራኒው የባለ እየራቀ መሄድ ጀመረ። አንድ ቀን ሙሉ የመጣበትን መንገድ በተቃራኒ አቅጣጫ ስለሄደ ጨርሶ መመለስ እንደማይችል ሲያውቅ ከአንድ ዛፍ ላይ ወጥቶ ምሽቱን ለማሳለፍ ተገደደ።

(አለማየሁ ዋሴ እሸቴ። 2012፤ ሰበዝ፤ ገጽ ለማስተማሪያነት ተሻሽሎ የተወሰደ)

ምዘና

✓ ያዳመጡትን ሲገልጹ መከታተል

የተመረጠ ተግባር መልስ

ተግባር አንድ

ሀ. እውነት ለ. ሀሰት ሐ. ሀሰት መ. እውነት ሠ.
ሀሰት

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

የትምህርቱ አቀራረብ

መምህር!

በዚህ ክፍል ተማሪዎች አንብቦ መረዳትን ይማራሉ። ይህንን ትምህርት ለማቅረብ «ንደኛ መሆን» የሚል ምንባብ በመማሪያ መጽሐፉ ቀርቧል። ምንባቡን በመጠቀም ቀጥሎ ባለው ቅደም ተከተል የመማር ማስተማር ተግባሩን ያከናውኑ።

ቅድመ ንባብ

- ✓ በመጀመሪያ በመማሪያ መጽሐፉ ከምንባቡ በፊት ያሉትን የቅድመ ንባብ ጥያቄዎች በቃል ያስሯቸው።
- ✓ የተማሪዎቹን ምላሽ ከተቀበሉ በኋላ በየግላቸው በለሆላስ እንዲያነቡ ይዘሏቸው።

የንባብ ሒደት

- ✓ ተማሪዎቹ በሚያነቡበት ወቅት በሚገባ እያነበቡ መሆናቸውን እየተዘዋወሩ ይከታተሏቸው።
- ✓ ቀድመው በነገሯቸው መሰረት በሚያነቡበት ወቅት የየአንቀጾቹን ዋና እና ዝርዝር ሀሳቦች እየለዩ ማስታዎሻ እንዲይዙ ያድርጓቸው።

- በምንባቡ መካከል የሚገኙ ሁለት ጥያቄዎችን ለራሳቸው እየመለሱ ማንበባቸው እንዲቀጥሉ ያሳስቧቸው።

አንብቦ መረዳት

- ✓ አንብበው እንደጨረሱም የአንብቦ መረዳት ተግባራቱን ያስሯቸው። በዚህ ክፍል ሶስት ተግባራት ያሉ ሲሆን እንደተግባራቱ ትእዛዞች በሚከተለው መንገድ መልስ እንዲሰጡ ያድርጓቸው።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ስር አራት የማዛመድ ጥያቄዎች ቀርበዋል። በምንባቡ የቀረቡት አንቀጾች የያዟቸውን ሀሳቦች ከአንቀጽ ቁጥራቸው ጋር በማዛመድ የሚሰሩ ናቸው።
- ✓ ጥያቄዎቹን በደብተራቸው ላይ በመጻፍ እንዲመልሱ ያድርጓቸው።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ስር የቀረቡት ጥያቄዎች ምርጫ ሲሆኑ በምንባቡ ሀሳብ መሰረት ትክክለኛውን አማራጭ በመምረጥ እንዲመልሱ ይጠይቃሉ።
- ✓ በጥያቄዎቹ መሰረትም ጥያቄዎቹንና መልሶቻቸውን በደብተራቸው ላይ እንዲጽፏቸው ያድርጓቸው።

ተግባር 3

- ✓ በዚህ ተግባር ስር የቀረቡት ጥያቄዎች የአጭር መልስ መስጠት ጥያቄዎች ሲሆኑ አንድምታዊ ምላሾችን የሚጠይቁ ናቸው።
- ✓ በዚህም መሰረት ያነበቡትን ምንባብ ከቀደመ እውቀታቸው ጋር በማጣመር ለጥያቄዎቹ አንድምታዊ ምላሽ እንዲሰጡ ያድርጓቸው።
- ✓ ከላይ የቀረቡትን ሶስት ተግባራት አሰርተው ከጨረሱ በኋላ መልስ ይቀበሏቸው።
- ✓ ተማሪዎች ምላሽ ከሰጡ በኋላ የመልስ እርማትና አጠቃላይ አስተያየት በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

ምዘና

✓ ጽሑፎችን አንብበው የተገነዘቡትን እንዲገልጹ ማድረግ

የተግባራት መልሶች

ተግባር አንድ

ቀጥሎ በ«ሀ» ረድፍ የየአንቀጾቹ ዋና ዋና ሀሳቦች ቀርበዋል። በ«ለ» ረድፍ ደግሞ በምንባቡ ውስጥ አንቀጾቹ የሚገኙባቸው ተራ ቁጥሮች ቀርበዋል። አንቀጾቹ የያዟቸውን ዋና ሀሳቦች ከአንቀጽ ቁጥሩ ጋር በማዛመድ መልሱ።

1. ሐ	2. ለ	3. መ	4. ሀ

ተግባር ሁለት

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ከተሰጡት አማራጮች መካከል ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ሆኔ በመምረጥ መልሱ።

1. ለ	2. ሀ	3. መ	4. ሐ	5. ሰ

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

መምህር፡-

በዚህ ክፍል የቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቺን ይማራሉ። ይህንን ትምህርት ለማቅረብ ሁለት ተግባራት ቀርበዋል። እነዚህን ተግባራት በሚከተለው ቅደም ተከተል በማቅረብ የመማር ማስተማር ሂደቱን ያከናውኑት።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ለቃላት ተመሳሳይ ፍችን እንዲሰጡ ተጠይቀዋል።
- ✓ ለቃላቱ ተመሳሳ ፍቺዎቻቸውን እየፈለጉ እንዲያዛምዱ ያድርጓቸው።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ደግሞ በአንቀጽ ውስጥ ባሉ ክፍት ቦታዎች ፊት ለፊት በቅንፍ ውስጥ የተሰጡ ቃላትን ተቃራኒ ፍች እንዲያሟሉ የቀረቡ ናቸው።
- ✓ ለእነዚህ ቃላት ተቃራኒያቸውን በመስጠት አንቀጹን እንዲያሟሉ ያድርጓቸው።
- ✓ ሁለቱንም ተግባራት ሰርተው ከጨረሱ በኋላ መልሳቸውን አንድ በአንድ ይቀበሏቸው።
- ✓ መልሶቻቸውን ተቀብለው ከጨረሱ በኋላ የመልስ ማስተካከያ በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያዎች፡-

- ✓ የቃላትን ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቺዎች የሚያሳዩ ፍላሽ ካርዶች

ግምገማ

- ✓ ለቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍቺ ሲሰጡ መከታተል

የተግባራት መልሶች

ተግባር 1

ቀጥሎ በ«ሀ» ረድፍ የቀረቡት ቃላትና ሐረጎች ቀደም ሲል ካነበባችሁት ምንባብ የወጡ ናቸው። እነዚህ ቃላት በምንባቡ ውስጥ ለያዙት ትርጉም ተመሳሳይ ፍችዎቻቸውን በ«ለ» ረድፍ ከቀረቡት በመምረጥ እያዛመዳችሁ መልስ ስጡ።

1. ለ 2. መ 3. ሀ 4. ረ 5. ሐ 6. ሰ

ተግባር 2

ከዚህ በታች በቀረበው አንቀፅ ውስጥ ያሉትን ባዶ ቦታዎች በቅንፍ ውስጥ በቀረቡት ቃላት ተቃራኒ አሟሉ።

1. ጠላት 2. መጥፎ 3. ለበቀል 4. ለየቅል ወይም የተለያየ

ክፍል አራት:- ጽሕፈት

የትምህርቱ አቀራረብ

መምህር !

በዚህ ክፍል ተማሪዎች የአንቀጽ ተዋቃሪ አካላትን ይማራሉ። ይህንን ትምህርት ለማቅረብ የሚከተለውን የመማር ማስተማር ሒደት ይከተሉ።

- ✓ አራተኛ ክፍል ስለአንቀጽ ምንነት በተመለከተ የተማሩትን አስታውሰው እንዲገልጹ ያድርጓቸው።
- ✓ በመቀጠልም በተማሪዎች መጽሐፍ የቀረበውን ስለአንቀጽ ተዋቃሪ አካላት የሚያወሳ አጭር ማስታወሻ እንዲጽፉ ያድርጓቸው።
- ✓ በመጽሐፉ ላይ የቀረቡትን ማስታወሻና ምሳሌዎች መሰረት በማድረግ የአንቀጽ ተዋቃሪ አካላት ያብራሩላቸው
- ✓ ትምህርቱን ተጨባጭ ለማድረግ ይረዳዎት ዘንድ የአንቀጽ ተዋቃሪ አካላት ለይቶ የሚያሳይ ቻርት በማዘጋጀት ይጠቀሙ።
- ✓ በመጽሐፉ ከቀረቡት በተጨማሪ ሌሎች ተመሳሳይ ምሳሌዎችን በማምጣት ትምህርቱን ግልጽ ያድርጉላቸው፤
- ✓ ተግባር አንድን በክፍል ስራነት ካሰሩ በኋላ የእርምት መልስ በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉ።
- ✓ ተግባር ሁለትን እንዴት መስራት እንዳለባቸው ካስረዱ በኋላ ቤታቸው ሰርተው እንዲመጡ ያድርጉ።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያዎች

- ✓ ኃይለ ቃልንና መዘርዘራዊ ዓረፍነገሮችን ለይቶ የሚያሳይ አንድ አንቀጽ የተጻፈበት ቻርት

ግምገማ

✓ አንቀጽ በመስጠት ኃይለቃሉንና መዘርዘራዊ ዓረፍተነገሮችን ሲለዩ መከታተል ክፍል አምስት፡- ሰዋሰው

መምህር !

በዚህ ክፍል የወል ስምን እና የተጸውፆ ስምን ይማራሉ። ይህንን ትምህርት የሚከተለውን የመማር ማስተማር ሒደት ተከትለው ያቅርቡላቸው።

- ✓ የተጸውፆ ስም እና የወል ስምን በተመለከተ በመማሪያ መጽሐፉ የቀረበውን አጭር ማስታወሻ መነሻ በማድረግ ያስረዷቸው።
- ✓ የሁለቱን ምንነት ምሳሌዎችን መሰረት በማድረግ፣ መጠነኛ ገለፃ ያድርጉላቸው፤
- ✓ በመጽሐፉ ላይ ከቀረቡት ምሳሌዎች በተጨማሪ ሌሎች ስሞችን በማምጣት ያስረዷቸው።
- ✓ በመቀጠልም በመጽሐፉ የቀረቡትን መልመጃዎች በክፍል ውስጥ እንዲሰሩ ያድርጉ፤ መስራታቸውን ይከታተሏቸው።
- ✓ በመጨረሻም በመልመጃዎቹ መልሶች ላይ ተማሪዎችን በማወያየት ትምህርቱን ያጠቃሉት።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያዎች፡-

- ✓ የወልና የተጸውኦ ስምን ለይቶ የሚያሳይ ቻርት

ግምገማ

- ✓ የወልና የተጸውኦ ስሞችን እንዲለዩ በማድረግ መከታተል።

የሰዋሰው ተግባራትና ጥያቄዎች መልስ፡-

ተግባር፡-

የሚከተለውን ሠንጠረዥ በደብተራችሁ ላይ በማዘጋጀት፣ ቀጥሎ ከ”ሀ” እስከ ”ሸ” የተዘረዘሩትን ቃላት በትክክለኛው የስም ምድባቸው ላይ የ<v> ምልክት በማድረግ መልሱ።

ተ.ቁ	ቃል	የወል ስም	የተጸውፆ ስም
ሀ	አባይ		✓
ለ	ወንዝ	✓	
ሐ	ቀበና		✓
መ	ልጅ	✓	
ሠ	ንጉስ	✓	
ረ	ፈረስ	✓	
ሰ	ወርቅሽ		✓
ሸ	አለማየሁ		✓
ቀ	ነብር	✓	
በ	አፍሪካ		✓
ተ	ዘበርጋ		✓

አማርኛ

(፭) ክፍል

ምዕራፍ ሁለት ጽዳትና ንጽሕና

(18 ክፍለ ጊዜ)

የምዕራፉ ዓላማዎች ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- ✓ የሚነበብላቸውን አዳምጠው ይመልሳሉ።
- ✓ ሰዎች ንጽሕናቸውን ለመጠበቅ የሚያከናውኗቸውን ተግባራት ይገልጻሉ።
- ✓ ለክፍል ደረጃው በሚመጥን መልኩ በትክክል ያነባሉ።
- ✓ መጣኝ ርዕስ በመምረጥ አጭር አንቀጽ ይጽፋሉ።
- ✓ በአዳዲስ የይዘት ቃላት ላይ ይወያያሉ።
- ✓ የድምጾችና የምእላዶችን መዋቅር ይገነዘባሉ።

ይዘት

- ✓ አዳምጦ ማስታወሻ መያዝ
- ✓ በቡድን ውይይት ውስጥ መሳተፍ
- ✓ የክፍሉን ደረጃ ባገናዘበ መልኩ አቀላጥፎ ማንበብ
- ✓ አጭር አንቀጽ መጻፍ
- ✓ በአዳዲስ ቃላት ይዘት ላይ መወያየት
- ✓ ውስብስብ ምእላድን በማጣመር እና በመነጠል መለየት

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

መምህር!

በዚህ ክፍል ተማሪዎች አዳምጠው መረዳትን ይማራሉ። ይህንን ትምህርት ለማስተማር ይረዳ ዘንድ ቀጥሎ የሚያነቡላቸው ምንባብ ቀርቧል። የትምህርቱን ዓላማዎች ለማሳካት ይረዳዎት ዘንድ የሚከተለውን የመማር ማስተማር ሒደት ይከተሉ።

ቅድመ ማዳመጥ

- ✓ ቀጥሎ የቀረበውን ምንባብ ከማንበብዎ በፊት በተማሪው መጽሐፍ የቀረቡትን ሁለት የቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች ተማሪዎችን ጠይቋቸው።
- ✓ የተማሪዎችን መልስ በመቀበል ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ ያሳስቧቸው።

የማዳመጥ ሒደት

- ✓ ተማሪዎቹ ማስታዎሻ እየያዙ እንዲያዳምጡ ነግረው ለሁሉም ተማሪዎች በሚሰማ ድምጽ ያንብቡላቸው።
- ✓ የማዳመጥ ጊዜ እያነበቡ በማዳመጥ ጊዜ ያሉ ጥያቄዎችን ቆም በማለት ተማሪዎችን ይጠይቋቸው ምላሻቸውንም በማስታዎሻ ደብተራቸው እንዲጽፉ ይጠቁሟቸው

አዳምጦ መረዳት

- ✓ ምንባቡን አንብበውላቸው ከጨረሱ በኋላ በአዳምጦ መረዳት ስር 2 ተግባራት ሲኖሩ ጥያቄዎቹን አሰሯቸው።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ስር የቀረቡት ጥያቄዎች ከምንባቡ ሀሳብ በቀጥታ የሚመለሱ ናቸው።
- ✓ በዚህም መሰረት ተማሪዎቹ በቃላቸው እንዲመልሱ በማድረግ መልሳቸውን ተቀብሏቸው።
- ✓ ተማሪዎች መልስ ሰጥተው ከጨረሱ በኋላ ማስተካከያ በመስጠት ወደ ቀጣዩ ተግባር ይሸጋገሩ።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ስር የቀረቡትን ጥያቄዎች ባዳመጡት ምንባብ ውስጥ የያዙትን ማስታወሻ መሰረት በማድረግ ተወያይተው የውይይታቸውን ጠቅላላ ሀሳብ በተወካዮቻቸው አማካኝነት እንዲያቀርቡ ያድርጓቸው።
- ✓ ተማሪዎቹ አቅርበው ከጨረሱ በኋላ የማጠቃለያ አስተያየት በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የአካባቢ ንጽህና

ጤናማና ደስተኛ ህይወት ለመምራት የአካባቢ ንጽህናን መጠበቅ ይገባል። ምክንያቱም የመኖሪያ አካባቢያችን ንጽህና ካልተጠበቀ የበሽታ አምጪ ተህዋስያንና የበሽታ አስተላላፊ ነፍሳት ምቹ ሁኔታ ስለሚፈጠርላቸው በቀላሉ ጤናችን ሊታወክ፣ ደስተኛ ህይወታችን ሊቃወስ ይችላል። በመሆኑም ከግል ንጽህናችን ባልተናነሰ ደረጃ የአካባቢ ንጽህና ሊያሳስበን ይገባል።

አካባቢያችን በተለያዩ ምክንያቶች ሊበክል ይችላል። በአግባቡ ያልተወገደ የቤት ጥራጊና ፍላሽ ቆሻሻ ሰዎች በየመንገዱ ጥለውት የሚሄዱት የማሽኒያ ወረቀት እና የፍራፍሬ ልጣጭ አካባቢን ያቆሽሻል። በየቦታው መጸዳዳትም የአካባቢ ንጽህና ጉድለት ያስከትላል። ከዚህ በተጨማሪም ከመኪናዎችና ከፋብሪካዎች የሚለቀቁ መርዛማ ጋዞችና ፍላሾች ለአካባቢ መበክል ትልቅ አስተዋጽኦ አላቸው።

አካባቢያችንን የሚበክሉት ዋና ዋና ነገሮች ምን ምን ናቸው?

ጤናማ አካባቢን መፍጠር የሚቻለው እንዴት ነው?

በመሆኑም ንጽህናው የተጠበቀና ጤናማ አካባቢን ለመፍጠር የተለያዩ እርምጃዎች መወሰድ አለባቸው። በመጀመሪያ ደረጃ የቤት ውስጥ ቆሻሻን በአግባቡ የማስወገድ ባህል ማዳበር ይገባል። የቤት ውስጥ ቆሻሻ ፈሳሽ ወይም ደረቅ ሊሆን ይችላል።

ደረቅ ቆሻሻም በቀላሉ የሚበሰብስ ወይም የማይበሰብስ ሊሆን ይችላል። ስለሆነም እነዚህን የተለያዩ ባህሪ ያላቸው የቤት ውስጥ ቆሻሻዎች እንደየባህሪያቸው አግባብነት ባለው መንገድ ማከማቸትና ማስወገድ የአካባቢ ንጽህናን ለመጠበቅ ወሳኝ እርምጃ ነው።

ለአካባቢ ንጽህና መጠበቅ መሻሻል ያለበት ሌላው ጉዳይ፣ የሰዎች የመንገድ ላይ ቆሻሻ አወጋገድ ልምድ ነው። ሰዎች ከቤት ውጪ በሚንቀሳቀሱበት ጊዜ የማስቲካና ከረሜላ ማሽኒያዎችንና የፍራፍሬ ልጣጮችን የመሳሰሉ ነገሮችን ሲያስወግዱ የአካባቢን ጽዳትና ውበት በማያውክ መልኩ መሆን ይገባዋል። ከዚህ በተጨማሪም ሰዎች በየቦታው ከመጸዳዳት መታቀብ ይጠበቅባቸዋል።

ሌላውና አንገብጋቢው ጉዳይ ከመኪናዎችና ፋብሪካዎች የሚለቀቁት መርዛማ ፍሳሾችና ጋዞች ጉዳይ ነው። እነዚህ ነገሮች የሚቀንሱበትና በአግባቡ የሚወገዱበት ሁኔታ ካልተፈጠረ የአካባቢ ንጽህና በእጅጉ ይጓደላል።

በአጠቃላይ ለጤናማና ደስተኛ ሕይወት የግልና የአካባቢ ንጽህናን መጠበቅ ያስፈልጋል። ለዚህም የአካባቢ ንጽህናን የሚያንድሉ መንስኤዎችን ጠንቅቆ ማወቅና ተገቢ እርምጃዎችን መውሰድ ይገባል።

ምዘና

- ✓ የቡድን ውይይቱ በምን ላይ ያተኮረ እንደሆነ በማዳመጥ ደግመው ሲገልጹ መከታተል።

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

በዚህ ክፍል ተማሪዎች አቀላጥፎ ማንበብን ይማራሉ። ለትምህርቱ ማስተማሪያነትም በመማሪያ መጽሐፉ ምንባብ ቀርቧል። ምንባቡን በመጠቀም የመማር ማስተማር ሒደቱን እንደሚከተለው ያከናውኑ።

ቅድመ ምንባብ

- ✓ በመጀመሪያ ምንባቡን ተማሪዎች ከማንበባቸው በፊት ሁለቱን የቅድመ ምንባብ ጥያቄዎች ለተማሪዎቹ ያቅርቡላቸው።
- ✓ በቅድመ ምንባብ ጥያቄዎቹ ተማሪዎች ለማንበብ ከተዘጋጁ በኋላ ተማሪዎች ምንባቡን አንድ በአንድ ድምጻቸውን እያሰሙ አቀላጥፈው እንዲያነቡ ያድርጓቸው።
: መምህር አይነ ስውር ተማሪ በክፍል ውስጥ ካለውት አንባቢ በመመደብ አለበለዚያም በብሬል የተገለበጠ መፀሀፍ ካለ እንዲጠቀም ያድርጉ

የማንበብ ሒደት

- ✓ ተማሪዎቹ በሚያነቡበት ወቅት ቃላትን ሳይገድፉ፣ በተገቢው አነባበብና ፍጥነት ማንበብ እንደሚጠበቅባቸው ያሳስቧቸው።
- ✓ በሰጧቸው መመሪያ መሰረት እያነበቡ መሆናቸውን ይከታተሏቸው።

አንብቦ መረዳት

- ✓ ምንባቡን አንብበው ከጨረሱ በኋላ የድህረ ምንባብ ተግባራትን እንዲሰሩ ያድርጓቸው።

አንብቦ መረዳት

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ስር ላሉት ጥያቄዎች ከተሰጡት አማራጮች ውስጥ ትክክለኛ መልስ እየመረጡ እንዲመልሱ ያድርጓቸው።
- ✓ ጥያቄዎቹ በቀጥታ ከምንባቡ የወጡ ሲሆኑ የምንባቡን ሀሳብ መሰረት አድርገው መልስ እንዲሰጡ ያድርጓቸው።
- ✓ ተማሪዎቹ መልስ ሰጥተው ከጨረሱ በኋላ ለእያንዳንዱ ጥያቄ እርማት በመሰጠት ወደሚቀጥለው ተግባር ይሸጋገሩ።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ስር ሁለት ጥያቄዎች የቀረቡ ሲሆን ተማሪዎች ያለገደብ እንዲመልሱ የሚጠይቁ ናቸው።
- ✓ ለእነዚህ ጥያቄዎች ተማሪዎቹ ሀሳቦቻቸውን በመግለጽ እንዲመልሱ ያበረታቷቸው።
- ✓ በመጨረሻም ማጠቃለያ በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያ

- ✓ የአካባቢ ንጽሕና አጠባበቅ መንገዶችን የሚያሳይ ቻርት

ምዘና

- ✓ ተማሪዎች የምንባብ ታሪክን መሰረት ያደረጉ ተግባራትን እንዲመልሱ ማድረግ

የተመረጠ ተግባር መልስ

ተግባር 1

ለሚከተሉት ጥያቄዎች በምንባቡ ሀሳብ መሰረት ከተሰጡት አማራጮች መካከል ትክክለኛ መልስ የያዘውን ሆኔ በመምረጥ መልሱ።

1. ሰ	3. ሰ	5. ሀ	7. መ	9. ሰ
2. መ	4. ሀ	6. መ	8. ሰ	

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

በዚህ ክፍል ለቃላት ፍቺ መስጠት እና የተጓደሉ ቃላትን በአንቀጽ ውስጥ ማስገባትን ይማራሉ። ይህንን ትምህርት ለማቅረብ ሁለት ተግባራት የቀረቡ ሲሆን ተግባራቱን በሚከተለው ቅደም ተከተል ያቅርቡት።

ተግባር 1

- ✓ ስር ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍቺ እንዲሰጡና በፍቺዎቻቸው ዓረፍተነገር እንዲመሰርቱ ያድርጓቸው።

ተግባር 2

- ✓ በቀረበው አንቀጽ ላይ ከተሰጡት ቃላት እየመረጡ አንቀጹን እንዲያሟሉ ያድርጓቸው።
- ✓ ተማሪዎች ስርተው ከጨረሱ በኋላ መልሶቻቸውን በመቀበልና አብሮ በመስራት እርማት ሰጥተው ትምህርቱን ያጠቃልሉ።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያ

- ✓ የቃላት ፍቺዎችን የሚያሳይ ፍላሽ ካርድ

ምዘና

- ✓ ተማሪዎች የአዳዲስ ቃላት እውቀት ክምችት ማዳበራቸውን መከታተል የተመረጡ ተግባራት መልሶች

ተግባር 2

ቀጥሎ በቀረበው ጽሑፍ ውስጥ ለሚገኙት ክፍት ቦታዎች ከጽሑፍ በላይ ከተሰጡት ቃላት በመምረጥ ሙሟቸው።

1. መሰረት	3. ታማኞች	5. በማሳሳታቸውም
2. አፍታ	4. ቢዳረጉ	

ክፍል አራት፡- ጽሕፈት

የትምህርቱ አቀራረብ

በጽሕፈት ክፍል አንቀጽ መጻፍ ይማራሉ። አንቀጽ ከመጻፋቸው በፊት ቢጋር ማዘጋጀት ይጠበቅባቸዋል። ይህንን ትምህርት በሚገባ በማስተማር ተማሪዎች መጻፍን እንዲለማመዱ የሚከተለውን የመማር ማስተማር ሒደት በመከተል ትምህርቱን ያቅርቡት።

- ✓ በመጀመሪያ በተማሪ መጽሐፍ ላይ ያለውን አጭር ማስታወሻ ያስጽፏቸው፤ እንዲሁም የተሰጠውን ምሳሌ አብራርተው ይግለጹላቸው።
- ✓ ቢጋሩን ካብራሩላቸው በኋላ ቢጋሩ እንዴት ወደ አንቀጽ ጽሑፍ እንደተቀየረ ከቢጋሩ ቀጥሎ ያለውን አንቀጽ በማሳየት ግልጽ ያድርጉላቸው።
- ✓ በመቀጠልም በተሰጡት የአንቀጽ መጻፊያ ርዕሶች ወይም ሌላ የራሳቸውን ርዕስ መርጠው ቢጋር እንዲያዘጋጁ ያድርጓቸው።
- ✓ በመጨረሻም ያዘጋጁትን ቢጋር በመመልከት ማስተካከያ ሰጥተው ትምህርቱን ያጠቃልሉ።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያዎች

- ✓ የመጻፊያ ይዘቶችን የሚያሳይ የቢጋር ሰንጠረዥ ቻርት

ምዘና

- ✓ አጭር አንቀጽ በቤታቸው ፅፈው እንዲመጡ በቤት ስራ መልክ መስጠት።

የትምህርቱ አቀራረብ

ክፍል አምስት፡- ሰዋስው

በዚህ ክፍል ተማሪዎች ቃላትን በትክክለኛው የምእላድ አከፋፈል መነጣጠልንና

ማጣመርን ይማራሉ። ትምህርቱን በሚገባ ለመስጠት የሚከተለውን ሒደት

ተከትለው ያቅርቡት።

- ✓ በተማሪዎች መጽሐፍ ምእላድን የተመለከተ አጭር ማስታወሻ ቀርቧል፤ ማስታወሻውን እንዲጽፉ ያድርጓቸው።

- ✓ በመቀጠልም የተሰጡትን ምሳሌዎች ዋቢ በማድረግና የራስዎንም ሌሎች ምሳሌዎች በመጨመር የምእላድን ምንነት በተመለከተ ገለጻ ያድርጉላቸው።
- ✓ ለ5ኛ ክፍል ተማሪዎች ምእላድ የሚከብድ ትምህርት ሊሆን ስለሚችል ቀላል ቀላል ቃላትን በማምጣት በትክክለኛው የምእላድ አከፋፈል እየከፈሉ ያስረዷቸው።
- ✓ የምእላድን ትምህርትና የቃላትን መነጠልና ማጣመር ጽንሰ ሀሳብ በሚገባ ከተገነዘቡ በኋላ ተግባራቱን ያሰሯቸው።

ተግባር 1

- ✓ በምእላድ የተነጣጠሉ ቃላት አሉ። ቃላቱን አጣምረው እንዲጽፉ ያድርጓቸው።

ተግባር 2

- ✓ ልዩ ልዩ ቃላት የቀረቡ ሲሆን በትክክለኛው የምእላድ አከፋፈል እንዲነጣጥሉ ያድርጓቸው።
- ✓ ተማሪዎች ተግባራቱን ሰርተው ከጨረሱ በኋላ የተግባራቱን መልሶች አብረው ሰርተው ማስተካከያ በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያ

- ✓ የተለያዩ የተነጣጠሉ ምእላዶችን የያዘ ቻርት

ምዘና

- ✓ ቃላትና በትክክለኛው የምእላድ አከፋፈል ስርዓት እንዲነጥሉና እንዲያጣምሩ ማድረግ

የተመረጡ ተግባራት መልሶች

ተግባር 1:- ቀጥሎ ተነጣጥለው የቀረቡትን ምእላዶችን በማጣመር ቃላት መስርቱ።

ሀ. ሚዛንህ

ሐ. ጀርድ

ሠ. ቆዳው

ለ. ልጅነት

መ. ትምህርትሽ

ተግባር 2:- የሰሚክተሉትን ቃላት በትክክለኛው የምዕላድ አከፋፈል ነጣጥላችሁ ዳፉ።

ሀ. ደብተር - ህ

ሐ. ጨረሰ - ች

ሠ. ሰፊ - ው

ለ. አልጋ - ዋ

መ. ቆንጆ - ምች

አማርኛ

(፭) ክፍል

ምዕራፍ ሶስት

ልማድ

(18 ክፍለ ጊዜ)

የምዕራፉ አጠቃላይ ዓላማዎች

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፦

- ✓ አንድን ታሪክ አዳምጠው ይተርካሉ።
- ✓ ተገቢውን ድምጸት ጠብቀው ጽሑፍን ድምጻቸውን ከፍ አድርገው ያነባሉ።
- ✓ የአንቀጽ አይነቶችን ይለያሉ።
- ✓ ለቃላት ዓውዳዊ ፍቺ ይሰጣሉ።
- ✓ በዓረፍተነገር ውስጥ የሚገኙ ተውሳክ ግሶችን ይለያሉ።

ይዘት

- ✓ ታሪኩን አዳምጦ መተረክ
- ✓ ተገቢውን ድምጸት ጠብቆ በጮክታ ማንበብ
- ✓ የአንቀጽ አይነቶችን መለየት
- ✓ ለቃላት ዓውዳዊ ፍቺ መስጠት
- ✓ በዓረፍተነገር ውስጥ የሚገኙ ተውሳክ ግሶችን መለየት

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

መምህር!

ቀጥሎ ማዳመጥና መናገርን ለማስተማር የቀረበ «ቶክ ቤኣ» የሚል ምንባብ ይገኛል። ምንባቡን በመጠቀም የመማር ማስተማር ሒደቱን እንደሚከተለው ያከናውኑ።

ቅድመ ማዳመጥ

- ✓ ምንባቡን ከማንበብዎ በፊት በመማሪያ መጽሐፉ ውስጥ የሚገኙትን ሁለት የቅድመ ማዳመጥ ተግባራት ተማሪዎቹን ያስሯቸው

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ስር ከሚያነቡላቸው ምንባብ የወጡ አራት ቃላት ይገኛሉ። ቃላቱ በምንባቡ ውስጥ የያዙትን ፍቺዎች ቀድመው እንዲረዱ ያግዙ ዘንድ የቀረቡ ናቸው።
- ✓ በመሆኑም ቃላቱን በሰሌዳው ላይ ይጻፉላቸውና ፍቺዎቻቸውን በቃል እንዲገልጹ ያድርጓቸው። የተማሪዎቹን ምላሽ ተከትለው በምንባቡ ውስጥ ያላቸውን ዓውዳዊ ፍቺ ይግለጹላቸው።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር አንድ ጥያቄ የቀረበ ሲሆን የሚያዳምጡት ምንባብ ስለምን እንደሚያወሳ ቀድመው እንዲገምቱ ይረዳቸዋል።
- ✓ በመሆኑም የተማሪዎችን መልስ በመቀበል የሚነበብላቸውን ምንባብ ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ አሳስቧቸው።

የማዳመጥ ሒደት

- ✓ ተማሪዎቹ ማስታወሻ እየያዙ እንዲያዳምጡ ነግረው ለሁሉም ተማሪዎች በሚሰማ ድምጽ ያንብቡላቸው።
- ✓ በሚያነቡበት ወቅት የመስማት ውስንነት ያለባቸው ተማሪዎችን ታሳቢ በማድረግ በተመጣጣኝ ድምጾችና በግልጽ ሊመለከቱዎት በሚችሉበት ቦታ ሆነው ያንብቡላቸው።

- ✓ ምንባቡን በማንበብ ላይ እያሉ በመሀል በማዳመጥ ጊዜ ያሉ ጥያቄዎችን ቆም በማለት ተማሪዎችን ይጠይቋቸው ምላሻቸውንም ተከትለው ማንበብዎን ይቀጥሉላቸው።

አዳምጦ መረዳት

- ✓ ምንባቡን አንብበው ከጨረሱ በኋላ በመማሪያ መጽሐፉ ሁለት ተግባራት ስር የሚገኙትን ጥያቄዎች ያስሯቸው።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ስር የቀረቡት የምርጫ ጥያቄዎች ሲሆኑ በቀጥታ ካዳመጡት ምንባብ የወጡ ናቸው።
- ✓ በመሆኑም ተማሪዎቹ በደብተራቸው ላይ እንዲጽፉ በማድረግ ያስሯቸው።
- ✓ ጥያቄዎቹን ሰርተው ከጨረሱ በኋላ መልሶቻቸውን በጋራ በመስራት እርማት ሰጥተው ወደ ቀጣዩ ተግባር ይሸጋገሩ።

ተግባር 2

- ✓ በተግባር 2 የቀረቡት ጥያቄዎች ሶስት ሲሆኑ አንዱ አጠቃላዩን የምንባቡን ሀሳብ እንዲገልጹ የሚጠይቅ ነው። እንዲሁም ቀሪዎቹ ሁለት ጥያቄዎች ያዳመጡትን ምንባብ ቀድሞ ከሚያውቋቸው ጉዳዮች ጋር በማዋሀድ የሚመለሱ ናቸው።
- ✓ የምንባቡን ሀሳብ እንዲገልጹ ለሚጠይቀው ጥያቄ ተማሪዎች በቃል እንዲያቀርቡ ያድርጓቸው።
- ✓ እንዲሁም ቀሪዎቹን ሁለት ጥያቄዎች በቤት ስራ መልክ ሰርተው እንዲመጡ ያድርጓቸው።
- ✓ በቀጣዩ ጊዜም ተማሪዎቹ መስራታውን ካረጋገጡ በኋላ የተወሰኑ ተማሪዎችን በመምረጥ ለክፍል ጓደኞቻቸው እንዲያቀርቡ ያድርጓቸው።

✓ በመጨረሻም ለተማሪዎቹ ስራዎች ግብረ መልስ በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

ቶክ ቤካ

አገራችን ኢትዮጵያ የበርካታ ብሔረሰቦች አገር በመሆኗ፣ የተለያዩ ታሪካዊ፣ ባህላዊና ኃይማኖታዊ እሴቶች ባለጸጋ ናት። የዳውሮ ብሔረሰብም ከነዚህ አንዱ ሲሆን፣ በደቡብ ክልል ካሉ 56 ብሔረሰቦች መካከል የሚጠቀስ ነው። የዳውሮ ብሔረሰብ "ቶክ ቤካ" የሚባል የዘመን መለወጫ በዓል አለው።

"ቶክ ቤካ" ማለት ጥሬ ትርጉሙ "መዝኖ ማየት" ማለት ሲሆን በዳውሮ ብሔረሰብ የአሮጌ ዓመት መጨረሻ ወይም በአዲሱ ዓመት ዋዜማ ዕለት ማታ የሚከበር በዓል ነው። አዲሱ ዓመት የጥጋብ፣ የሰላም፣ የጤናና ምርታማነት ዓመት እንዲሆን በመመኘት በዓሉን፣ በሚገባ ተመግበው በደስታ ያከብራሉ።

"ቶክ ቤካ" በበዓሉ ዋዜማ ዕለት ማታ ሁሉም የቤተሰብ አባላትም ሆኑ እንስሳት በልተውና ጠግበው የሚያድሩበት ዕለት ነው። «በዕለቱ በደንብ በልቶና ጠግቦ ካደረ ዓመቱን ሙሉ ጥጋብ ይሆንለታል» ተብሎ ይታመናል።

የዳውሮ ብሔረሰብ የዘመን አቆጣጠር የጨረቃ ወራትን መሰረት ያደረገ ነው። በዚህ መሰረት የዳውሮ ጊዜ አቆጣጠር አስራ ሁለት ወራት ይኖራታል። በጥንት ጊዜ፣ ከነሀሴ ወር መጨረሻ እስከ መስከረም ወር ጨረቃ መታያ ድረስ ያሉት ቀናት። «የቶክ ቤካ ቀናት» ተብለው ይወሰዱ ነበር። ባሁኑ ጊዜ ግን፣ ከኢትዮጵያ የቀን አቆጣጠር ጋር በዓሉን በማመሳሰል፣ "ቶክ ቤካ" በጳጉሜ የመጨረሻ ቀን ማታ እየተከበረ ይገኛል። በእነዚህ አምስት ቀናት የበዓሉ ዝግጅት ሲደረግ ይቆይና፣ በዋዜማው ዕለት ማታ ሁሉም የቤተሰብ አባላት ባሉበት በዓሉ በድምቀት ይከበር ነበር። በዚህ ጊዜም ሁሉም ሰው ቤት ያፈራቸውን ባህላዊ ምግቦች እስኪጠግቡ በልተው ያድራሉ። የቤት እንስሳትም ቢሆኑ፣ ሳር ታጭዶላቸው በሚገባ በልተውና ጠግበው እንዲያድሩ ይደረጋል።

በመደበኛው የኢትዮጵያ ዘመን መለወጫ በዐል አከባበር እና በዳውሮ ዘመን መለወጫ አከባበር መካከል ምን ልዩነት አስተዋላችሁ?

በዳውሮ ዘመን መለወጫ አከባበር ስነ ስርዓት ላይ ልጆች፣ ወጣት ወንዶች እና ልጃገረዶች ምን ምን ሚና የሚኖሯቸው ይመስላችኋ?

የ"ቶክ ቤካ" በዓል እራት ከተበላ በኋላ የሰፈር ልጆች ተሰብስበው የተለያዩ ዜማዎችን እያዘሙና እየጨፈሩ ሰፈር ለሰፈር በመሄድ ከአካባቢው ሰዎች ስጦታ እየሰበሰቡ ይዞራሉ፣ የተለያዩ የምግብ ዓይነቶችንም ይጋበዛሉ።

ልጃገረዶች ደግሞ አንዲት እናት ቤት በመሰብሰብ ያዘጋጁትን እንሶስላ አንዷ በአንዷ ጣት ላይ አያሰሩና እያጌጡ አምሽተው አብረው ያድራሉ። ሌሊቱ ሲነጋ ልጃገረዶቹ በአንድ ላይ ሆነው የተለያዩ ባህላዊ ዘፈኖችን እየዘፈኑ እነሱም እንደ ወንዶቹ ሰፈር ለሰፈር ይዞራሉ። ይሁን እንጂ እንደ ወንዶቹ የገንዘብ ሳይሆን የምግብና የመጠጥ ስጦታ ይቀበላሉ። ወንዶችም ሆኑ ሴቶች የሚጨፍሩት በየቡድናቸው ሆነው ነው፤ ያንዱ ቡድን አባል ወደ ሌላ ቡድን አይቀላቀልም።

በአጠቃላይ የ”ቶክ ቤክ” በዓል፣ የህዝቡን ማህበራዊ ግንኙነትና መንፈሳዊ ህይወት ያጠናክራል። አንዱ ከሌላው የልምድ ልውውጥ እንዲያደርግ ምቹ ሁኔታን ይፈጥራል። ፡ ዓመቱን በሙሉ በስራ የደከመ አዕምሮ እንዲያርፍ በማድረግ እና ሰዎች አዲሱን ዓመት በመነቃቃት መንፈስ እንዲቀበሉት ያደርጋል። በመሆኑም፣ በዓሉ ከየትኛውም ባህል ብረዛ ነጻ በሆነ መንገድ፣ ቱባነቱን በመጠበቅና የብሄረሰቡን የወራት አቆጣጠር መሰረት በማድረግ ቢከበር፣ የበለጠ ባህላዊነቱን ይጠብቃል።

(ምንጭ፡ የዳውሮ ዞን ባህል፣ ቱሪዝምና የመንግስት ኮሙኒኬሽን ጉዳዮች መምሪያ፣ ምንታ መፅሄት፣ ቀጥር 11፣ ገጽ 8 መጠነኛ ማሻሻያ ተደርጎበት የተወሰደ፣ 2008ዓ.ም)

ምዘና፡-

✓ ተማሪዎች ያዳመጡትን ሲተርኩ መከታተል።

የተመረጠ ተግባር መልስ

ተግባር 1

ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች ከተሰጡት አማራጮች መካከል ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት ትክክለኛ መልስ የያዘውን ሆኔ በመምረጥ በጽሑፍ መልሱ።

1. ሐ	2. መ	3. ለ	4. ሀ	4. ለ

ክፍል ሁለት፡- ንብብ

የትምህርቱ አቀራረብ

መምህር!

በክፍል ሁለት የቀረበው ምንባብ ተማሪዎች ተገቢውን ድምጽ ጠብቀው ማንበብን ለማስተማር የሚያገለግል ነው። ይህንን ትምህርት ለማቅረብ የሚከተለውን የማስተማር ሒደት ተከትለው ያከናውኑ።

ቅድመ ንባብ

- ✓ ተማሪዎች ምንባቡን ከማንበባቸው በፊት ሁለቱን የቅድመ ንባብ ጥያቄዎች በሰሌዳው ላይ ይጻፉላቸው።
- ✓ በሰሌዳው ላይ የተጻፉትን ጥያቄዎች በቃል ካለሯቸው በኋላ ጥንድ ጥንድ በመሆን ድምጻቸውን እያሰሙ እንዲያነቡ ይዘዟቸው።
- ✓ በክፍል ውስጥ ዐይነ ስውራን ተማሪዎች ካሉ ምንባቡን የሚያነብላቸው ሰው መድቡላች፤ ወይም በትምህርት ቤቱ በብሬል የተዘጋጀ መጽሐፍ ካለ እንዲያነቡ ያድርጓቸው።

የንባብ ሒደት

- ✓ ተማሪዎች በማንበብ ላይ እያሉ የማንበብ ተግባሩን በሚገባ እያከናወኑ መሆናቸውን እየተዘዋወሩ ይፈትሹ፤ አስፈላጊ ሲሆንም ድጋፍ ያድርጉላቸው።

አንብቦ መረዳት

- ✓ ለማንበብ የተሰጠው ጊዜ ሲጠናቀቅ የአንብቦ መረዳት ጥያቄዎችን እንደ የመመሪያዎቻቸው እንዲሰሩ ያድርጓቸው።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ስር የቀረቡት የምርጫ ጥያቄዎች በጽሑፍ የሚሰሩ ሲሆኑ በደብተራቸው ጽፈው መልስ እንዲሰጡ ያድርጓቸው።
- ✓ ከተማሪዎች መልስ በማስከተልም እርማት በመስጠት ወደሚቀጥለው ተግባር ይሸጋገሩ።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ስር የቀረቡት ጥያቄዎች በቃል የሚመለሱ ናቸው።
- ✓ ከምንባቡ ያገኙትን ግንዛቤ ከቀደመ እውቀታቸው ጋር በማዋድህ በቃል እንዲመልሱ ያድረጓቸው፤ መልሶቻቸውንም እያበረታቱ ይቀበሏቸው።
- ✓ ከተማሪዎቹ ምላሽ በኋላ የማጠቃለያ አስተያየት በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የተመረጡ ተግባራት መልሶች

ተግባር 1

ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች ባነበባችሁት ምንባብ መሰረት ከተሰጡት አማራጮች መካከል ትክክለኛ መልስ የያዘውን ሆኔ በመምረጥ መልሱ።

1. ሀ 2. መ 3. ሀ 4. ለ 5. ሀ

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

የትምህርቱ አቀራረብ

መምህር!

በክፍል ሶስት ተማሪዎች ዓውዳዊ ፍቺን ይማራሉ። የሚከተለውን የመማር ማስተማር ሒደት ተከትለው ትምህርቱን ያቅርቡላቸው።

- ✓ በመጀመሪያ የቃላት ዓውዳዊ ፍቺን በተመለከተ በምሳሌዎች የተደገፈ ገለጻ ያድርጉላቸው።
- ✓ የቃላት ዓውዳዊ ፍቺ ቃላት በዓረፍተነገሮች ውስጥ ያላቸውን አገባባዊ ፍቺ እንደሚያመለክት በምሳሌዎች አስደግፈው ይግለጹላቸው።

- ✓ በመቀጠልም በተግባር 1 እና 2 የቀረቡትን ጥያቄዎች እንዲሰሩ ከማድረግ በፊት በየተግባራቱ የቀረቡትን ምሳሌዎች አብራርተው ይግለጹላቸው።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ስር ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ዓውዳዊ ፍቺ እንዲሰጡ ተጠይቀዋል።
- ✓ ጥያቄዎችን በደብተራቸው በመጻፍ መልስ እንዲሰጡ ያድርጓቸው።
- ✓ የሚሰጧቸው ፍቺዎች ዓውዳዊ እንደሆኑ አሳስቧቸው።
- ✓ ተማሪዎቹ ሰርተው ከጨረሱ በኋላ ምላሾቻቸውን በመቀበል የማስተካከያ እርማት ይስጧቸው።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ስር ደግሞ በዓረፍተነገር ውስጥ ከሚገኙ ቃላት ውስጥ የተሰመረባቸውን ዓውዳዊ ፍቺዎች እንዲሰጡ ተጠይቀዋል።
- ✓ ጥያቄዎችን በተግባር 1 እንደሰሩት ሁሉ በተመሳሳይ በደብተራቸው ላይ ጽፈው እንዲሰሩ ያድርጓቸው።
- ✓ ጥያቄዎችን ለመመለስ ያመቻቸው ዘንድም ከጥያቄዎቹ ቀድመው የቀረቡትን ምሳሌዎች አብረው በመስራት ያለማምዷቸው።
- ✓ ተማሪዎቹ ሰርተው ከጨረሱ በኋላ መልሳቸውን በመቀበል የመልስ እርማት ይስጧቸው።
- ✓ በመጨረሻም ዓውዳዊ ፍቺዎችን የተመለከተ ክለሳ በማድረግ ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያ

- ✓ የቃላትን ዓውዳዊ ፍቺ የሚያመለክቱ ፍላጎት ካርዶች

ምዘና

- ✓ ለቃላት ዓውዳዊ ፍቺ ሲሰጡ መከታተል።

ክፍል አራት፡- ጽሕፈት

ማስታወሻ

የአንቀጽ ማስፋፊያ ስልቶች

አንቀጽ የሚባለው ተመሳሳይ ሀሳብ የያዙ ዓረፍተነገሮችን የሚይዝ አነስተኛው የድርሰት ክፍል እንደሆነ በምዕራፍ አንድ ተምራችኋል። በዚህ ምዕራፍ ደግሞ ከአንቀጽ ማስፋፊያ ስልቶች ውስጥ ሁለቱን ትማራላችሁ። ከእነዚህ የአንቀጽ ማስፋፊያ ስልቶች ውስጥ ገላጭ እና ተራኪ ይገኙበታል።

ገለጻ ስልት ፡- ስለአንድ ነገር ምንነት፣ አገልግሎት፣ አሰራር፣ አጠቃቀም፣ ወዘተ. ለመግለጽ የሚጠቅም የአንቀጽ አይነት ነው። ቀጥሎ የቀረበው ምሳሌ ገላጭ አንቀጽ ሲሆን ገላጭ ያስባውም ስለባህል ምንነት ገለጻና ማብራሪያ የሚሰጥ አንቀጽ በመሆኑ ነው።

ባህል ሲባል በሕብረተሰብ ታሪክ ሒደት ውስጥ መላውን የሰው ልጅ የፈጠራቸውን ቁሳዊና መንፈሳዊ ቅርሶችንና እንዲሁም እነዚህ ቁሳዊና መንፈሳዊ የባህል ግንኙነቶች የተፈጠሩበትን፣ ግልጋሎት ላይ የሚውሉበትንና የሚተላለፉበትን ዘዴዎች ያጠቃልላል። ቁሳዊ ባህል የሚባለው የሰው ልጅን ቁሳዊ ክንውንና ውጤቶችን የሚሸፍን መስክ ሲሆን ይህም የቴክኒክ መገልገያ መሳሪያዎችን፣ የማምረት ልምድንና ሌሎችንም ቁሳዊ ሀብቶች በማጠቃለል ይይዛል።

(ምንጭ፡- ዳኛቸው ወርቁ፤ 1977፤ የጽሑፍ ጥበብ መምሪያ፤ ገጽ 196)

የትረካ ስልት፡- ስለአንድ ድርጊት ወይም ሁነት በጊዜ፣ በቦታና በሁኔታ ቅደም ተከተል የሚያብራራና የሚተርክ የአንቀጽ አይነት ነው። የሚከተለው አንቀጽ ለተራኪ አንቀጽ ምሳሌ ሲሆን ተራኪ አንቀጽ ያስባለውም በሁለት ጓደኛዎች መካከል ስለተፈጠረ ታሪክ በጊዜና በሁኔታ ቅደም ተከተል የሚተርክ በመሆኑ ነው።

ባሻ አራምዴ ዛሬ አርጅተው ከቤት ውለዋል፤ ዐይናቸውን እርጅና ይከልለው እንጂ ልባቸው ብዙ ያያል፤ የወለዷቸው ልጆች ብዙ ስለሆኑ ባሻ አራምዴ በሚገባ ተይዘው የሚጠሩ ናቸው። ስድስቱ ልጆቻቸው ቀድመዋቸው ባይሞቱ ኖሮ ዛሬ የአስራ አራት ልጆች አባት ይሆኑ ነበር፤ ዐይናቸውንም የተተናኮላቸው ይኸው የልጆቻቸው ሀዘን ጠንቅ ሆኖ ነው ይባላል።

(ምንጭ፡ ጳውሎስ ኞኞ፣ 2009፣ የጳውሎስ ኞኞ ስብስብ ስራዎች፣ ገጽ 27)

የትምህርቱ አቀራብ

መምህር!

በዚህ ክፍል ተማሪዎች ስለአንቀጽ አይነቶች ይማራሉ። ከአንቀጽ አይነቶች ውስጥ ለ5ኛ ክፍል ተማሪዎች ይመጥናል ተብለው የታሰቡት ገላጭ አንቀጽ እና ተራኪ አንቀጽን ይማራሉ። ይህንን ትምህርት ለማቅረብ የሚከተለውን የመማር ማስተማር ሒደት ይከተሉ።

- ✓ በመጀመሪያ የአንቀጽ ምንነትንና ተዋቃሪዎችን በተመለከተ በምዕራፍ አንድ ስለተማሩት ተወያይተው ሀሳባቸውን በቃል እንዲገልጹ ያድርጓቸው።

- ✓ የተማሪዎችን ገለጻ ተመርኩዘው አጭር ክለሳ በማድረግ ተያያዥ ስለሆነው የአንቀጽ አይነቶች እንደሚማሩ ይግለጹላች::
- ✓ በመቀጠል ከላይ ያለውን አጭር ማስታወሻ በማስጻፍ ማስታወሻውን ከተሰጡት ምሳሌዎች ጋር እያገናዘቡ እንደ ክፍሉ ነባራዊ ሁኔታ ከሶስት እስከ አምስት ተማሪዎችን የያዘ ቡድን መስርተው እንዲወያዩ ያድርጓቸው::
- ✓ ተወያይተው እንደጨረሱ ስለአንቀጽ አይነቶች የተገነዘቡትን በብድን ተወካዮቻቸው አማካኝነት እንዲገልጹ ያድርጓቸው::
- ✓ በመቀጠልም የተማሪዎቹን ገለጻ ተመርኩዘው በምሳሌዎቹ የታገዘ ገለጻ ያድርጉላቸው::
- ✓ ከገለጸው በኋላ በሁለቱ ተግባራት ስር የቀረቡትን ጥያቄዎች እንዲሰሩ ያድርጓቸው

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ሁለት ጥያቄዎች የቀረቡ ሲሆን የአንቀጾቹን አይነት የሚጠይቁ ናቸው:: እርስዎም ተማሪዎቹ የአንቀጾቹን አይነት እንዲገልጹ ያድርጓቸው::
- ✓ የአንቀጾቹን አይነት ከገለጹ በኋላ ትክክለኛውን የአንቀጽ አይነትና ምክንያት አብራርተው ይግለጹላቸው

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር አንቀጽ የመጻፊያ ርዕሶች ቀርበዋል:: ተማሪዎቹ አንዱን ርእስ በመምረጥ ተራኪ ወይም ገላጭ አንቀጽ እንዲጽፉ በቤት ስራ መልክ ይስጧቸው::

✓ በቀጣዩ ክፍል ጊዜም የተማሪዎቹን ስራዎች በመሰብሰብ ጽሑፎቻቸው የአንቀጽ ባህርያትን ማሟላታቸውን ያረጋግጡ፤ ጽሑፎቻቸው ያለባቸውን ክፍተትም በጽሑፍ ምጋቤ ምላሽ በመስጠት እንዲያስተካክሉ ያድርጓቸው።

✓ ለተማሪዎቹ ጽሑፎች ተገቢውን ምጋቤ ምላሽ ከሰጡ በኋላ ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያ

✓ ናሙና ተራኪ እና ገላጭ አንቀጽን የያዙ ቻርቶች

ምዘና

✓ የአንቀጽ አይነቶችን ሲለዩና ሲጽፉ መከታተል።

የተመረጡ ተግባራት መልሶች፡-

ተግባር1

ከዚህ በታች የቀረቡት አንቀጾች እያንዳንዳቸው የትኛው የአንቀጽ አይነቶች እንደሆኑ ግለጹ።

ሀ. ተራኪ አንቀጽ

ለ. ገላጭ አንቀጽ

ክፍል አምስት፡- ሰዋስው

መምህር!

የዚህ ምዕራፍ የመጨረሻ ትምህርት ተውሳክ ግስ ነው። ይህንን ትምህርት

ለማቅረብ የሚከተለውን ቅደም ተከተል ይተግብሩ።

✓ በመጀመሪያ ተውሳክ ግስን ለተማሪዎቹ ያስተዋውቋቸው፤ ርእሱንም በሰሌዳው ላይ በመጻፍ ያመልክቷቸው።

- ✓ በመቀጠል በመማሪያ መጽሐፉ የቀረበውን አጭር ማስታዎሻ ያስጽፏቸው።
- ✓ ማስታዎሻውን ጽፈው ከጨረሱ በኋላ በምሳሌዎች የተደገፈ ገለጻና ማብራሪያ ይስጧቸው።
- ✓ ትምህርቱን የበለጠ ግልጽ ለማድረግ በማስታወሻው ላይ ከቀረቡት ተውሳክ ግሶች በተጨማሪ ሌሎችንም በማምጣትና በዓረፍተነገር ውስጥ በማስገባት ያስረዷቸው።
- ✓ ገለጻ ሲያደርጉ የተለያዩ የአካል ጉዳት ያለባቸውን ተማሪዎች ያገናዘቡ አቀራረብ ማድረግዎን አይዘነጉ።
- ✓ ገለጻውን ከጨረሱ በኋላ በመማሪያ መጽሐፉ የቀረቡትን ሁለት ተግባራት በደብተራቸው በመጻፍ እንዲሰሩ ያድርጓቸው።
- ✓ ተግባራቱን ከመስራታቸው በፊት በሁለቱም ተግባራት መጀመሪያ የቀረቡትን ምሳሌዎች ያብራሩላቸው።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር የቀረቡት ጥያቄዎች ከዓረፍተነገር ውስጥ ተውሳክ ግሶችን ለይተው እንዲያወጡ የሚጠይቅ ሲሆን እንዴት አድርገው ማውጣት እንደሚጠበቅባቸው በተሰጠው ምሳሌ አስደግፈው ያብራሩላቸው።
- ✓ ከሰጡት ማብራሪያ በመቀጠል ጥያቄዎቹን በደብተራቸው ላይ በመጻፍ መልስ እንዲሰጡ ያድርጓቸው።
- ✓ ተማሪዎቹ ሰርተው ከጨረሱ በኋላ መልሳቸውን ተቀብለው እርማት ይስጧቸው።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ልዩ ልዩ ተውሳክ ግሶች የተሰጡ ሲሆን ተውሳክ ግሶችን ተጠቅመው ዓረፍተነገሮችን እንዲመሰርቱ ተጠይቀዋል።
- ✓ ይህንንም እንዴት መተግበር እንዳለባቸው በምሳሌው አስደግፈው ያብራላቸው።
- ✓ አብራርተው ከጨረሱ በኋላ ጥያቄዎችን በጽሑፍ እንዲመልሱ ያድርጓቸው።
- ✓ ተማሪዎቹ ጥያቄዎችን ከሰሩ በኋላ የመልስ እርማት በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያ

- ✓ የተለያዩ ተውሳክ ግሶችን የሚያሳዩ ፍላሽ ካርዶች

ምዘና

- ✓ ተውሳክ ግሶችን ሲለዩና በዓረፍተነገር ሲጠቀሙ መከታተል።

አማርኛ

(፭) ክፍል

ምዕራፍ አራት የትራፊክ ደህንነት

(18 ክፍለ ጊዜ)

የምዕራፉ ዓላማዎች፡- ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- ምልልስ አዳምጠው አስፈላጊነቱን ይገልጻሉ።
- የተለያዩ የማዳመጥ ስልቶችን ተጠቅመው ለተነበበላቸው ጽሑፍ ትርጉም ይሰጣሉ።
- ማህበራዊ አገላለጾችን ይገልጻሉ።
- አንቀጽ አንብበው ጭብጡንና አስፈላጊነቱን ይገልጻሉ።

ይዘት

- ✓ ለክፍል ደረጃው የተቀረጹ ድምጾችን መስማት
- ✓ አንብቦ ዋና መልእክቱን መለየት
- ✓ አዳምጦ ከጽሑፉ የወጡ ጥያቄዎችን መመለስ
- ✓ ለቃላት መዝገበ ቃላዊ ፍቺ መስጠት
- ✓ በሁኔታ ተውሳክ ግስ ዓረፍነገር መመስረት
- ✓ ገላጭ አንቀጽ መጻፍ

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

የትምህርቱ አቀራረብ

በዚህ ክፍል ተማሪዎች ከተቀረጹ ድምጾች ያዳመጡትን ጽሑፍ ሀሳብ መግለጽን ይማራሉ። ይህንን ለማስተማር የሚረዳ ምንባብ ቀጥሎ ቀርቧል። ከትምህርቱ ክፍል ጊዜ በፊት ምንባቡን በመቅረጽ ለማስተማሪያነት ዝግጁ ያድርጉት። በመቀጠልም የሚከተለውን ሒደት ተከትለው ትምህርቱን ያቅርቡት።

ቅድመ ማዳመጥ

- ✓ በድምጽ ቀርጸው ያዘጋጁትን ምንባብ ለተማሪዎች ከማስደመጥም በፊት በተማሪው መጽሐፍ የቀረቡትን ሁለት የቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች ተማሪዎችን ይጠይቋቸው።
- ✓ የተማሪዎችን መልስ በመቀበል የሚከፍቱላቸውን የተቀረጸ ምንባብ ለማዳመጥ እንዲዘጋጁ ያሳስቧቸው።

የማዳመጥ ሒደት

- ✓ ቀርጸው ያዘጋጁትን ምንባብ ለሁሉም ተማሪዎች ሊሰማቸው በሚችል ቦታ አድርገው ይክፈቱላቸው። መምህር መስማት የተሳናቸው ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ካሉ በምልክት ቋንቋ ታግዘው ምንባቡን እንዲከታተሉ እገዛ ያድርጉላቸው።
- ✓ የተከፈተላቸውን ምንባብ እያዳመጡ እያሉ የማዳመጥ ጊዜ ጥያቄዎች ላይ ሲደርሱ የሚያዳምጡትን በማቆም ተማሪዎችን ይጠይቋቸው፤ ምላሻቸውንም ከተቀበሉ በኋላም እንደገና ይክፈቱላቸው።

አዳምጦ መረዳት

ዋናው መኖር

መነን፣ እንድሪስ፣ ሰዓዳና አለማየሁ አርብ ከትምህርት ቤት ሲለቀቁ ቅዳሜ ዕለት በእነመነን ቤት ተገናኝተው ለማጥናት ቀጠሮ ይዘው ተለያዩ። ቅዳሜ ጧት መነን መቀመጫዎችን ቤታቸው በረንዳ ላይ አዘጋጅታ ንደኞቿን መጠባበቅ ጀመረች። እንድሪስና አለማየሁ በቀጠሯቸው ሠዓት መጡ።

መነን ዓደኞቿን በፍቅር ተቀብላ አብራቸው ተቀመጠች። ይሁን እንጂ ሰዓዳ ስላልመጣች ጥናታቸውን መጀመር አልቻሉምና እየተጨዋውቱ ይጠብቋት ጀመር። ሰዓዳ ከጥናት መጀመሪያ ሰዓታቸው ሀምሳ ደቂቃ ዘግይታ ጣደፍ ጣደፍ እያለች መጣች። ዓደኞቿም በሞቀ ሠላምታ ተቀበሏት። ሰዓዳ ግን ለዓደኞቿ የሞቀ ሠላምታ አፀፋውን መስጠትም ሆነ መረጋጋት አልቻለችም፤ ክፉኛ ተረብሻለች። ዓደኞቿ ምን እንደሆነች እንድትነግራቸው እየተቀባበሉ በጥያቄ አጣደፏት። ሰዓዳ ግን ምንም ነገር ተረጋግታ ማሰብም ሆነ መናገር አልቻለችም ነበር። ሁኔታዋ ስላሳለባት መነን ሰዓዳን ወደመኝታ ክፍሏ አስገብታ አልጋው ላይ አረፍ እንድትል አደረገቻትና ወደ ዓደኞቿ ተመለሰች። ሠዓዳ ራሷን አረጋግታ እስክትመለስ፤ ዓደኞቿ ስለተለያዩ ጉዳዮች መጨዋዎታቸውን ቀጠሉ።

ሰዓዳ ከጥናት መጀመሪያ ጊዜያቸው ምን ያህል ደቂቃ ዘግይታ መጣች?

ሰዓዳ መረጋጋት ያቃታት ምን ገጥሟት ይመስላችኋል?

ከሃያ ደቂቃ በኋላ ሰዓዳ የመነን እናት በጀግ ውሀ እንዲሰጧት ጠይቃ፤ ፊቷን ተጣጥባ፤ ወደ በረንዳው ስትመጣ ዓደኞቿ እንደገና በደስታ ተቀበሏት። ሰዓዳም በተቻላት መጠን ፈገግ ለማለት ሞክረች። የጥናት ቀጠሮውን አክብራ በሠዓቱ ባለመገኘቷ ዓደኞቿን ይቅርታ ጠየቀች። ቀጥሎም ምን ሆኖ እንዳረፈደችና እንዲህ የረበሻት ነገር ምን እንደሆነ እንድታስረዳቸው ዓደኞቿ ጠየቋት።

ሠዓዳም ከቤቷ በታክሲ ስትመጣ የትራፊክ አደጋ አጋጥሟት እንደነበረ ለዓደኞቿ ስትነግራቸው ሁሉም በድንጋጤ ክው ብለው ያዳምጧት ነበር። እሷ ተሳፍራበት የነበረው ታክሲ ባልተፈቀደ ቦታ ላይ መንገድ ሲያቋርጥ የነበረን አንድ መንገደኛ ላለመግጨት ወደቀኝ ሲታጠፍ የመኪናው የፊት ቀኝ ጎማ የውሀ መውረጃ ቦይ ውስጥ መግባቱን ነገረቻቸው። ታክሲው ውስጥ ከነበሩት ሰዎች ማንም የተጎዳ እንዳልነበረም ገለፀላቸው።

ዓደኞቿ በፍርሀት ውስጥ ሆነው በጉጉት ያዳምጧት ስለነበር ትረካዋን ቀጠለች፡
: ባልተፈቀደ ቦታ ላይ መንገዱን ሲያቋርጥ የነበረው እግረኛ እሷ የነበረችበት ታክሲ እንዳይገጨው ሮጦ መንገዱን ሲያቋርጥ ሲል ከጎን ደርቦ ሲመጣ በነበረ ቪትዝ መኪና እንደተገጨ ስትነግራቸው ሁሉም በድንጋጤ ውስጥ ተውጠው ነበር። «የቪትዙ ሾፌር ረጋ ብሎ ሲያሸከረክር ስለነበርና ቶሎ ፍሬን በመያዙ መንገደኛው የከፋ ጉዳት አልደረሰበትም። ይሁን እንጂ ተገጭቶ ሲወድቅ ግንባሩ ላይ በደረሰበት ቁስለት የተነሳ ፊቱ ደም በደም ሆኖ ነበር። ወዲያው መኪና ተፈልጎ ወደ ሆስፒታል ተወሰደ። እኔም ሌላ ታክሲ ለመያዝ ስለፈራሁ መንደር ለመንደር በእግሬ እያቆራረጥኩ መጣሁ...» እያለች በዝርዝር ነገረቻቸው።

በመትረፉና በሠላም በመምጣቷ እፎይታ ስለተሰማቸው ፍቅራቸውንና ደስታቸውን ገለጹላት። በመቀጠልም መነን ፈጠን ብላ ወደ ቤት በመግባት ለጓደኞቿ መስተንግዶ በፔርሙዝ ያስቀመጠችውን ሻይና በዳንቴል በተሸፈነ ትሪ ላይ የነበረውን ዳቦ ይዛ መጣች፡፡
: ተመልሳ ሄዳ የሻይ ብርጭቆዎችን በማምጣት፣ ጓደኞቿንና ራሷን አስተናገደች። ሁሉም ከድንጋጤያቸው ወጥተው በተረጋጋ መንፈስ መጨዋዎቻቸውን ቀጠሉ። ይሁን እንጂ ጨዋታቸው ሁሉ ከትራፊክ ደህንነት ጋር የተያያዘ ነበር።

አለማየሁ በከተማችን የትራፊክ አደጋ በጣም ጨምሯል፤ ሬዲዮውም ሆነ ቴሌቪዥኑ የሚያወራው ስለዚህ ጉዳይ ነው። ሰዎችም በየቦታው እየተነጋገሩበት ነው» አለ። ሰዓዳም ከአለማየሁ ቀበል አድርጋ በየመገናኛ ብዙኃኑና በየቤቱ መወራቱ ብቻውን ምንም ለውጥ እንደማያመጣና ሰዎች የአመለካከት ለውጥ በማምጣት ስለትራፊክ ደህንነት የሚሰጠውን ትምህርት በማስተዋል መተግበር እንዳለባቸው አሳሰበች። አለማየሁና ሰዓዳ ሲናገሩ በጥሞና እያዳመጠ ተራውን ሲጠብቅ የነበረው እንድሪስ የትራፊክ አደጋን ለመቀነስ መንገዶችን ማስፋት እንደሚገባና አሁን ባለው ሁኔታ የመኪናዎች ብዛትና የመንገዶች ሁኔታ አለመመጣጠኑን አስረዳ።

“ጉድ! ጉድ!” እያለች የጓደኞቿን ንግግር ስታዳምጥ የነበረችው መነን ዋናው እህታችን በሠላም መምጣቷ መሆኑን ገልጻ ስለትራፊክ አደጋ ማውራታቸውን አቁመው ወደ ጥናት መግባት እንደሚገባ አሳሰበች። አለማየሁ ግን ለማጥናትም ተምሮ ያሰቡት ደረጃ ለመድረስም በህይወት መኖር እንደሚያስፈልግ ገልጾ «የዛሬው ጥናት ቀርቶ በተጀመረው የትራፊክ ደህንነት ጉዳይ ላይ ውይይቱ ቢቀጥል ይሻላል» የሚል ሀሳብ አቀረበ። በዚህ ሀሳብ ሁሉም ተስማምተው ውይይታቸውን ቀጠሉ።

በውይይታቸው መጨረሻም የጋራ ስምምነት ላይ ደረሱ። በዚህም መሰረት ሁሉም ባገኙት አጋጣሚ ሁሉ ለሕብረተሰቡ ግንዛቤ ለማስጨበጥ ቃል ተገባቡ። ቃላቸውንም ከቤተሰቦቻቸው አባላት በመጀመር ወደ ትምህርት ቤት ጓደኞቻቸው ከዚያም ወደ ማኅበረሰቡ እንደሚያስፋፉት ወስነው ስራቸውን ጀመሩ።

- ✓ ምንባቡን አዳምጠው ከጨረሱ በኋላ በአዳምጦ መረዳት ስር የቀረቡትን ሁለት ተግባራት ያሰሯቸው።

ተግባር 1

- ✓ በዚህ ተግባር ስር አራት የምርጫ ጥያቄዎች ሲኖሩ ጥያቄዎቹ በቀጥታ ካዳመጡት ምንባብ የወጡ ናቸው። ጥያቄዎቹን ምንባቡ በያዘው ሀሳብ መሰረት ትክክለኛውን መልስ እየመረጡ በቃል እንዲመልሱ ያድረጓቸው።
- ✓ የተማሪዎቹን ምላሽ ተከትለው ለጥያቄዎቹ ትክክለኛውን መልስ ይግለጹላቸው።

ተግባር 2

- ✓ በዚህ ተግባር ስር አራት ጥያቄዎች የቀረቡ ሲሆን መልሶቻቸው በቀጥታ ከምንባቡ የማይገኙና አንድምታዊ ምላሽ የሚፈልጉ ጥያቄዎች ናቸው።
- ✓ ለጥያቄዎቹ መልስ ለመስጠት እንደ ክፍሉ ነባራዊ ሁኔታ ከ 3 እስከ 5 ተማሪዎችን የያዙ ቡድኖች በመመስረት እንዲወያዩ ያድርጉ፤ ለጥያቄዎቹ መልስ ሲሰጡም እያበረታቱ ይቀበሏቸው።
- ✓ ተማሪዎቹ መልሶቻቸውን አቅርበው ከጨረሱ በኋላ የማጠቃለያ ሀሳብ በመስጠት ትምህርቱን ያጠቃልሉት።

የትምህርቱ መርጃ መሳሪያ

- ✓ በድምጽ የተቀዳ ምንባብና ማጫወቻ መሳሪያ

ምዘና

- ✓ አዳምጠው የተገነዘቡትን መመለሳቸውን ማረጋገጥ

የተመረጠ ተግባር መልስ